

دیدگاه

موضوع: چالش های بازار گوشت مرغ و راهکارهای برون رفت از آن	شماره: ۸۷۶
تهیه کننده: ندا سمیعی	تاریخ: ۱۳۹۸/۰۹/۱۹

الف) توضیح اجمالی:

تولید و مصرف گوشت مرغ در مقایسه با سایر انواع گوشت در کشور به چند دلیل عمده از قبیل تغییر فرهنگ تغذیه ای مردم، ارزان بودن نسبی گوشت مرغ در مقایسه با سایر انواع گوشت، دوره پرورش کوتاه، بازگشت سریع سرمایه در این صنعت، فضای مورد نیاز کمتر، افت کم لاشه پس از کشتار و ... با استقبال مصرف کنندگان و تولیدکنندگان مواجه شده است. با این حال همواره نوسانات قیمتی مرغ و نظارت و کنترل آن از چالش های مهم این صنعت به شمار می رود. قیمت این محصول طی یکسال گذشته نوسانات زیادی داشته، بطوری که در پایان شهریورماه سال ۱۳۹۷ قیمت گوشت مرغ کشتار به طور میانگین برابر با ۸۳,۹۶۸ ریال و پایان شهریورماه سال ۱۳۹۸ بطور میانگین برابر با ۱۲۴,۳۷۰ بوده است که رشد ۴۸/۱۱ درصدی را در قیمت این کالا نشان می دهد. این نوسانات قیمتی متاثر از عوامل متعدد در طرف عرضه (تولید و توزیع)، تقاضای بازار محصول و نهاده های آن بوده است.

ب) نکات کلیدی:

بررسی ها نشان می دهد که بازار گوشت مرغ با چالش هایی در سه حوزه، تولید، توزیع و مصرف مواجه است که در ذیل به بررسی اهم این چالش ها پرداخته شده است.

۱. نارسایی های شبکه تأمین، توزیع و قیمت گذاری

➤ بررسی وضعیت مرغداری های کشور، وجود ظرفیت خالی برای پرورش مرغ را نشان می دهد. بر اساس نتایج سرشماری مرغداری های پرورش مرغ گوشتی در سال ۱۳۹۷، حدود ۲۵ درصد از مرغداری ها وضعیت غیرفعال دارند. ظرفیت تولیدی واحدهای فعال نیز حاکی از عدم بهره مندی از صرفه های ناشی از مقیاس در این صنعت است. این در حالی است که واحدهای کوچک به دلیل عدم استفاده از فناوری های نوین، هم در فصل گرم با کاهش تولید مواجه می شوند و هم در سایر فصول بازده پایینی دارند که موجب ایجاد عدم تعادل در بازار داخلی خواهد شد.

➤ میزان تلفات در این صنعت در جهان ۴/۵-۴ درصد و در ایران ۸-۵ درصد است که حاکی از پایین بودن بهره وری این صنعت است.

➤ عدم وجود شبکه جامع و یکپارچه تعریف شده تحت نظارت در توزیع نهاده ها، مرغ های کشتار شده و همچنین شبکه زنجیره ای قیمت-گذاری باعث ایجاد اختلالاتی در توزیع و قیمت گذاری می شود.

➤ امروزه صنعت مرغداری از حالت سنتی خارج شده و به صنعتی بسیار پیشرفته در صنعت جهان تبدیل شده است. مادامی که ساختار تولید در ایران بر مبنای سنتی باشد، دستیابی به اهداف مشکل خواهد بود.

۲. نوسانات در تولید و عرضه جوجه یگروژه

➤ جوجه یک روزه به عنوان مهم ترین نهاده تولید که دارای قابلیت انباری نیست، نقش مهمی در نوسانات هزینه تولید، قیمت تمام شده و در نتیجه عرضه گوشت مرغ ایفا می نماید، بر اساس مصوبه کارگروه تنظیم بازار در سال ۱۳۹۷، مرغداران موظف هستند ماهانه حداقل ۱۲۵ میلیون قطعه جوجه ریزی انجام دهند. در سال ۱۳۹۷ میزان ۱۱۷۴ میلیون قطعه جوجه یگروژه گوشتی جهت تولید گوشت مرغ ریخته شده است. این مقدار جوجه ریزی نسبت به مقدار پیش بینی شده در صورتجلسه چهارم کارگروه تنظیم بازار کمتر است و شکافی در حدود ۳۲۶ میلیون قطعه وجود دارد.

۳. بالا بودن هزینه ها و واراتی بودن برخی نهاده های خوراکی

مشکل وارداتی بودن عمده نهاده های خوراکی با توجه به شرایط تحریمی

➤ در حال حاضر از مهمترین نهاده های خوراکی برای دان مرغ، ذرت و کنجاله سویا هستند. میزان تولید این دو نهاده در کشور بسیار اندک است و پاسخگوی نیاز کشور نیست. بر اساس آمار موجود در جهاد کشاورزی در سال ۱۳۹۷، میزان واردات ذرت و کنجاله سویا به ترتیب حدود ۱۶ و ۵ درصد رشد داشته است که در شرایط تحریمی ایران، وابستگی وارداتی به این نهاده ها یک چالش اساسی محسوب می شود.

➤ از سوی دیگر تغییرات نرخ ارز، تأمین ارز مورد نیاز و مسائل مربوط به انتقال ارز نیز به تبع برای دولت هزینه های ارزی بیشتری برای واردات ایجاد می کند. بنابراین به علت نوسانات نرخ ارز، تغییرات قیمت این دو نهاده می تواند قیمت مرغ را دچار نوسان کند.

بالا بودن سن کشتار و ضریب تبدیل دان در ایران

➤ طبق استانداردهای جهانی حداکثر دوران پرورش مرغ گوشتی ۴۵ روز و وزن آن حداکثر یک کیلوگرم گوشت آماده طبخ بدون چربی است، ولی تولیدکنندگان مرغ گوشتی در ایران دوران پرورش را گاهی ۶۰ تا ۷۰ روز افزایش می دهند. در این حالت ضمن افزایش وزن مرغ تا ۲ کیلوگرم و حتی بیشتر، مرغ چربی دار با پوست ضخیم به بازار روانه می گردد. وزن بالای مرغ در هنگام کشتار، باعث بالا رفتن

دیدگاه

ضریب تبدیل دان به گوشت مرغ و در نتیجه آن نیاز به مصرف بیشتر دان و هزینه بیشتر تولید می شود. بطوری که ضریب تبدیل دان به گوشت مرغ در جهان ۱/۸-۱/۶ و در ایران ۱۲ است.

تغییرات قیمتی نهاده های خوراکی و جوجه یکروزه

➤ یکی دیگر از چالش های مهم صنعت طیور، افزایش مداوم هزینه دان و نهاده های خوراکی و دارویی است. به طوری که بررسی دو نهاده خوراکی مهم پرورش مرغ، ذرت و کنجاله سویا نشان می دهد که قیمت این نهاده ها به دلیل افزایش قیمت جهانی آنها و افزایش نرخ ارز مدام در حال افزایش است. همچنین نقش دلالات این بازار در زمینه توزیع از بنادر تا محل تولید نیز در افزایش قیمت این نهاده ها اثرگذار است. قیمت دیگر نهاده های تولید همچون سبوس گندم، پودر ماهی و دیگر پروتئین های مورد نیاز نیز در سال ۱۳۹۸ افزایش چشمگیری داشته اند.

➤ مطابق با صورتجلسه چهلم کارگروه تنظیم بازار (مورخ ۳۱ تیرماه ۱۳۹۸)، نرخ جوجه یکروزه ۲۱،۲۰۰ ریال در نظر گرفته شده است. در حالی که در اوایل مردادماه سال جاری نرخ جوجه یکروزه به ۱۶۵۵ تومان نیز رسید و در ۳۰ مردادماه ۱۳۹۸ نیز برابر با ۱۳،۵۵۳ ریال بوده است که این قیمت از قیمت مطلوب پایین تر می باشد و برای تولیدکننده آن مقرون به صرفه نیست. این امر هشدار برای کاهش تولید دوره بعد و افزایش قیمت خواهد بود.

۴. افزایش تقاضا به سبب افزایش قیمت کالای جانشین (گوشت قرمز)

➤ طی سال های اخیر به دلیل افزایش قیمت گوشت قرمز و ماهی (در سال ۱۳۹۷ قیمت گوشت قرمز و ماکیان ۴۸/۲ درصد افزایش یافت) و به دلیل جابجایی تقاضا به سمت مصرف گوشت مرغ به عنوان کالای جانشین، مصرف روزانه مرغ کشور افزایش یافته است. بطوری که مصرف سرانه گوشت قرمز از ۵/۶ کیلوگرم در سال ۱۳۹۶ به ۴/۷ کیلوگرم در سال ۱۳۹۷ کاهش یافته است. بدیهی است عدم پیش بینی اثرات جانشینی و افزایش تقاضا برای گوشت مرغ در بازار، باعث به وجود آمدن کسری و عقب ماندن عرضه از تقاضا می شود.

۵. استنفاف از عرضه و پیامدهای این عدم عرضه

استنفاف از عرضه و به تبع کاهش عرضه گوشت مرغ از دو جنبه قابل بحث است.

➤ جنبه اول: افزایش هزینه های تولیدی مانند نهاده های خوراکی و وارداتی و داخلی و غیر خوراکی مانند قیمت جوجه یکروزه باعث کاهش مقدار تولید خواهد شد، چرا که توجیه اقتصادی نداشتن جوجه ریزی و زیان های احتمالی انگیزه ای برای تداوم تولید برای برخی تولیدکنندگان باقی نمی گذارد.

➤ جنبه دوم: برخی تولیدکنندگان به دلیل افزایش قیمت گوشت قرمز و ماکیان، اطمینان از وجود تقاضا برای مصرف گوشت مرغ و انتظار افزایش قیمت مرغ در آینده، علی رغم تولید، جوجه ریزی را با تاامل و بعضاً از عرضه مرغ نیز استنفاف می کنند. لذا کاهش عرضه در سطح بازار باعث افزایش قیمت می شود که از یک سو موجب رونق دلال بازی در این بازار شده و از سوی دیگر باعث انتقال هزینه های نگهداری مرغ بیش از ۴۵ روز بر روی دوش دولت می گردد.

➤ لازم به ذکر است که مباشران ستاد تنظیم بازار ناگزیر، هم در زمان کاهش قیمت مرغ (بواسطه افزایش عرضه) و هم در زمان افزایش قیمت مرغ بنابر دلایل فوق الاشاره، لزوماً بایستی اقدام به دخالت در بازار نمایند به نحوی که در حالت اول جهت ایجاد تعادل در قیمت و ایجاد انگیزه و صرفه اقتصادی برای تشویق مرغداری ها به جوجه ریزی (حمایت از تولید) اقدام به خرید مرغ از بازار و ذخیره سازی آن نمایند و در مواقع افزایش قیمت نیز نسبت به رفع مشکلات گلوگاهی، از قبیل تامین بموقع کنجاله سویا و ذرت وارداتی و توزیع آن بین واحدهای تولیدی و همچنین تزریق ذخایر احتیاطی خریداری شده قبلی به بازار (حمایت از مصرف کنندگان) اقدام نمایند.

۶. سایر چالش ها

نبود کیفیت لازم واکسن های طیور از جمله عامل اثرگذار بر عرضه و نوسان قیمت مرغ هستند. همچنین در شرایط تحریمی ایران و مشکلات مربوط به آن، بسیاری از مرغداران در حوزه واکسن موفق به دریافت واکسن مرغوب نشده و تلفات بیش از حدی را تجربه کرده اند.

^۱ یعنی به ازای ۱/۸-۱/۶ کیلوگرم دان، یک کیلوگرم گوشت به دست می آید که در ایران در ازای تولید یک کیلوگرم گوشت، ۲ کیلوگرم دان مصرف می شود.

دیدگاه

ج) راهکارهای برن رفت از چالش

با توجه به چالش های مطرح شده در بند قبل، راهکارهایی برای برون رفت از این چالش ها، در دو افق کوتاه مدت و میان مدت / بلندمدت به شرح ذیل ارائه می گردد:

اهم توصیه های پیشنهادی در کوتاه مدت:

- ❖ ایجاد شبکه اطلاعاتی جامع برای زنجیره تأمین و توزیع نهاده ها و گوشت مرغ؛
- ❖ تدوین تقویم کالایی مرغ و پیش بینی، آینده نگری وضعیت عرضه و تقاضا با توجه به تغییرات قیمتی نهاده ها و تغییرات غیر قیمتی به منظور کنترل و تنظیم بازار گوشت مرغ در کمیت اقلام پروتئینی ذیل کارگروه تنظیم بازار؛
- ❖ تشویق تولیدکنندگان جوجه یکروزه به جوجه ریزی بر مبنای برنامه ریزی سالانه به منظور تعادل در عرضه و تقاضا از طریق به صرفه کردن قیمت گذاری جوجه یکروزه از سوی سازمان حمایت با هدف سهم بری عادلانه زنجیره ارزش و تکمیل شدن ظرفیت های خالی؛
- ❖ تخصیص و انتقال به موقع ارز برای واردات نهاده های خوراکی تولید گوشت مرغ از قبیل کنجاله سویا و ذرت یا واکسن های مورد نیاز و تعیین بازده زمانی تحویل گوشت مرغ از سوی مرغداران در ازای دریافت نهاده های وارداتی مشمول نرخ ارز دولتی؛
- ❖ با توجه به اینکه افزایش بی قاعده جوجه ریزی، نتیجتاً کاهش قیمت مرغ (و بعضاً زیان تولیدکنندگان) را از یک طرف و کاهش جوجه ریزی نیز تبعات افزایش قیمت (یا کاهش رفاه مصرف کنندگان) را به دنبال دارد، لذا نظارت کارگروه تنظیم بازار بر تعیین قیمت عادلانه جوجه یکروزه و سایر نهاده های تولید و همچنین نظارت کامل بر رعایت میزان جوجه ریزی تعادلی و همزمان، مداخله بموقع در بازار (اعم از خرید و ذخیره سازی و یا فروش به بازار از محل ذخائر احتیاطی) تاثیر بسزایی در تنظیم بازار مرغ خواهد داشت.

ب) اهم توصیه های پیشنهادی در میان مدت / بلندمدت:

- ❖ تغییر ساختارهای سنتی تولید به ساختارهای ادغامی و قراردادی در صنعت مرغ و استفاده حداکثری از ظرفیت خالی تولیدی مرغداری ها با تشویق سیاست های ادغام؛
- ❖ تدوین برنامه جامع ارتقاء بهره وری در صنعت مرغ با تأکید بر افزایش صرفه های مقیاس، بهبود ضریب تبدیل و کاهش تلفات.
- ❖ ایجاد بسترهای لازم برای تولید نهاده های اصلی دان مرغ در کشور به منظور کاهش وابستگی به واردات این نهاده ها در بلندمدت؛